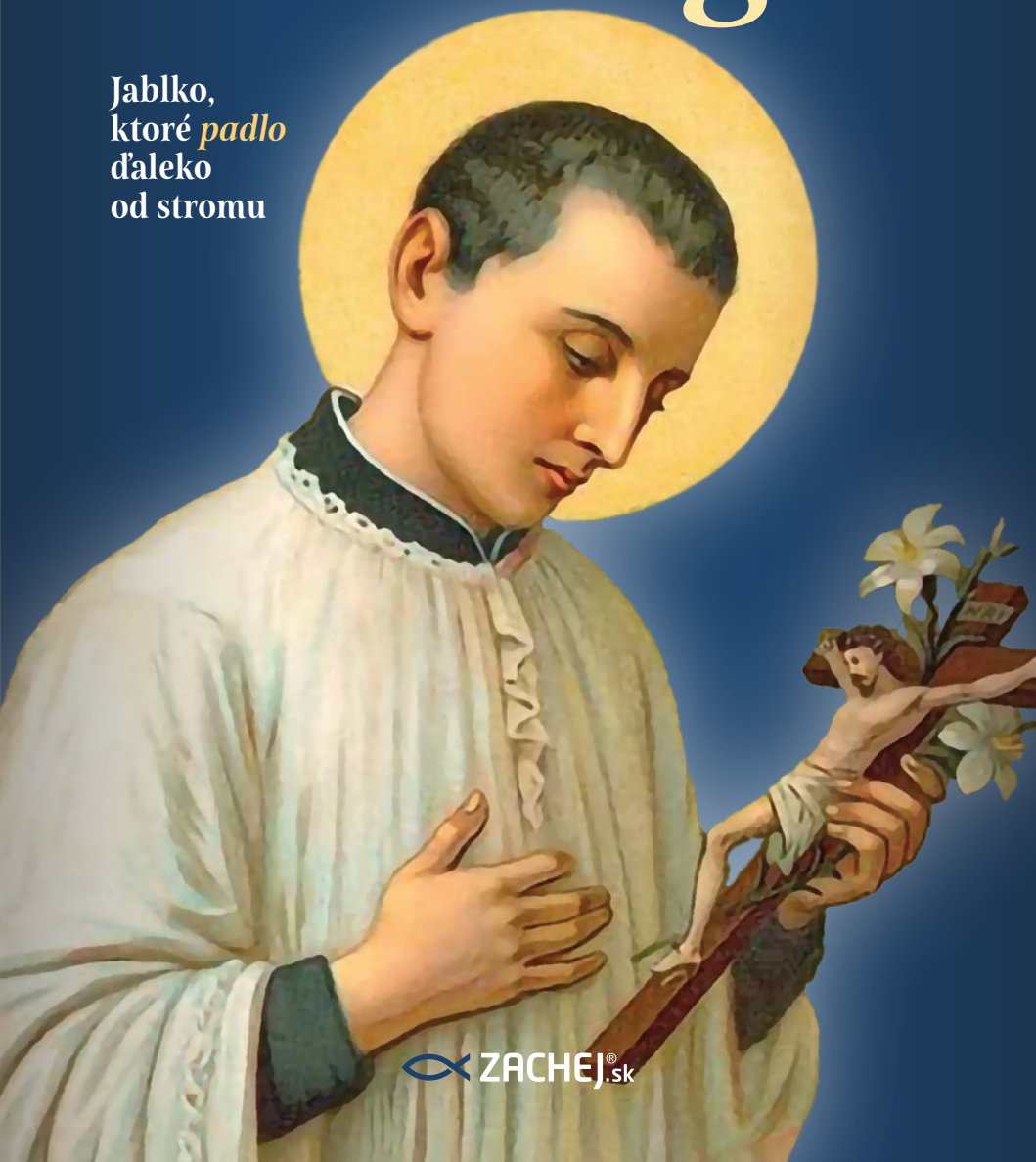

PATRÓN
ŠTUDENTOV
A MLÁDEŽE

Svätý Alojz Gonzága

Jablko,
ktoré *padlo*
ďaleko
od stromu

Svätý Alojz
Gonzága

Alois Hruďička

Svätý Alojz
Gonzága

PATRÓN
ŠTUDENTOV
A MLÁDEŽE

Jablko, ktoré *padlo*
ďaleko od stromu

podľa českého originálu *Svatý Alois z Gonzagy, patron mládeže studující, ve svém působení a oslavení*

Vydal: © Zachej.sk, 2023

Preklad: Silvia Koscelanská-Hajdučeková

Grafika: © Bookwork.sk

Jazyková korektúra: Michaela Gočalová

Biblické citáty sú uvedené podľa oficiálneho katolíckeho prekladu Svätého písma (SSV, 2016).

ISBN: 978-80-8211-495-2

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať v žiadnej podobe ani žiadnym spôsobom (elektronicky, mechanicky, fotokópiami ani iným spôsobom) bez súhlasu vlastníka autorských práv.

Predslov

Cirkev počas 16. storočia musela prejsť veľkými bojmi. Útočila na ňu reformácia, ktorú šírili jej pôvodcovia: vášnivý Luther, chladný Melanchton, výrečný Zwingli a zachmúrený Kalvín. Hoci nemali vo všetkom rovnaké názory, v jednom sa predsa len zhodli – v odpore či proteste proti rímskej Cirkvi. Každý boj však so sebou nutne nesie akési oživenie, a tak aj tento veľký duchovný boj, ktorý bol v 16. storočí Cirkvi vnútený, priniesol čerstvé rozprúdenie a napnutie predtým diermajúcich či spútaných síl. A možno práve to je príčina, pre ktorú božská prozreteľnosť v danom čase i v nasledujúcich storočiach pripustila búrku na Cirkev a tiež na jej vedenie, ktoré, pokiaľ je ľudského pôvodu, je podrobené nedostatkom tak, ako všetko ľudské, čo potrebuje nápravu i zdokonalenie. Takto mali vzklíčiť vzory katolíckeho života. Môžeme spozorovať, že mnohonásobné túžby po pravej reformácii či náprave Cirkvi, čoraz dôraznejšie prednášané na cirkevných snemoch v 15. storočí v Pise (1409), v Kostnici (1414 – 1418), v Bazileji (1431 – 1439) a vo Florencii (1439), boli počas 16. storočia značnou mierou uspokojené. Na hlavnom cirkevnom sneme v Tridente (1545 – 1563) samotná Cirkev rozhodne pristúpila k tak dlho očakávanej reformácii. Nastal veľký pokrok v náboženskom živote, o čom podávajú viditeľný dôkaz mnohí svätci, zdobiaci roky 16. a začiatok 17. storočia. V týchto dobách žili

takí velikáni svätosti, ako napríklad František Saleský, Vincent de Paul, Ján z Kríža, Tomáš z Villanovy, Ignác z Loyoly, František Xaverský, Stanislav Kostka, Filip Neri, Karol Boromejský, Ján z Boha, Terézia z Avily a iní.

Títo svätí, podobajúci sa jasným hviezdám na cirkevnej oblohe, žiarili vynikajúcimi cnosťami, veľmi horlivo a úspešne pracovali nielen na svojej spáse, ale aj na spáse veriaceho ľudu. Mnohé ich diela prešli rôznymi časovými búrkami až do súčasnosti a dodnes slúžia ako najvhodnejšie prostriedky pravej reformácie a duchovného obrodovania ľudského pokolenia.

K týmto hrdinom svätosti právom patrí aj svätý Alojz, milovaný patrón mládeže, ktorého život vám teraz chceme vyrozprávať, aby sme nielen mládež, ale všetkých čitateľov povzbudili k väčšej úcte k tomuto anjelskému mládencovi, a aby sme tak poukázali na to, aký úžasný je Boh vo svojich svätých.

I. diel – Vo svete

1. Alojzovo narodenie. Anjelské dieťa

V severnom Taliansku, v úrodnej Lombardii, neďaleko mesta Mantova na peknej rovine leží mestečko Castiglione delle Stiviere. Tamojší zámok bol v druhej polovici 16. storočia sídlom castiglionského markíza Ferranteho Gonzágu, kniežaťa Rímskej ríše, ktorého rod už po dve storočia vládol v mantovskej zemi, ktorú dostali ako ríšske léno¹ a ktoré bolo od čias Karola V. lénom španielskej koruny.² Talianske kniežatá sa kvôli tomu často zdržiavali v Madride. Tu na dvore kráľa Filipa II. sa markíz Ferrante zoznámil s Martou, dcérou baróna Baltazára Taniho a dvornou dámou španielskej kráľovnej Alžbety.

24. júna 1566 uzavreli pred Božou tvárou manželský zväzok. Tento rok bol výnimočný aj tým, že nastúpením nového pápeža, svätého Pia V., sa stal jubilejným rokom. Niet pochyb,

¹ Išlo o pozemky, výsady alebo veci, ktoré v tom čase feudál za určitých podmienok prepožičiaval ich užívateľovi.

² Slávny a starý rod Gonzágovcov neskôr vstúpil do príbuzenstva s niektorými panovníckymi rodinami. Napríklad Mária Lujza Gonzágová sa v roku 1645 stala manželkou poľského kráľa Vladislava VII. a po jeho smrti sa vydala za jeho nástupcu Jána Kazimíra. Jej sestra Anna sa v roku 1684 vydala za Eduarda Falckého, Eleonóra sa v roku 1657 stala manželkou cisára Ferdinanda III.

že sa budúci manželia o svojom sobáší poradili s Bohom; Ferrante bol príkladný kresťan a Marta vynikala nielen obdivuhodnou zbožnosťou, ale i štedrosťou k chudobným.

Obaja boli pre svoju vľúdnosť a láskavosť nadmieru obľúbení aj u svojich poddaných. Vzorný príklad panstva nabádal k dobru aj sluhov. Ferrante a Marta im naozaj išli príkladom. Hoci mali v zámku domácu kaplnku, každú nedeľu a vo sviatok chodievali na svätú omšu do farského chrámu, zasvätenému svätému Nazáriovi a Celzovi. Podľa nich sa riadili aj obyvatelia mestečka, starí i mladí. Každý si prial namiesto sedenia doma byť v Božom stánku spolu s milovaným panstvom.

Vďaka presným prameňom sme sa dozvedeli i to, že najskvostnejšou ozdobou markízy Marty bola milosrdná láska k blížnemu a nefalšovaná srdečná zbožnosť. Ako pravá kresťanka sa tešila na chvíľu, keď sa stane matkou. Priala si, aby sa jej syn – ak jej ho Boh požehná a bude to možné – venoval cirkevnej službe. Vravievala, že pre matku nemôže byť väčšej cti a radosti, ako keď sa jej syn ochotne odovzdá Bohu. A pani Marta o to aj sama každodenne žiadala Boha vrúcnyimi modlitbami. Jej túžba sa napokon naplnila, i keď príchod malého človečička na svet bol bolestivý a matka zaň takmer zaplatila životom. Pani Marta však ani v najväčšom nebezpečenstve nestratila vieru a dôveru v Boha. Sľúbila, že keď zachová jej synčeka pri živote, obetuje ho Panne Márii v slávnom pútnickom chráme v Lorete.

Lekári naznačovali, že dieťa ani matka bez zázraku neprežijú, no Boh vypočul Martine vrúčne prosby, ako aj modlitby jej manžela. V stredu, 9. marca 1568 večer, sa castiglionským zámkom rozľahol plač novorodeniátka, ktoré bolo svojím

príchodom na svet odovzdané Preblahoslavenej Panne Márii a ktoré sa neskôr malo stať obdivuhodnou nádobou milosti a krásnym vzorom čistoty a nevinnosti.³ Dieťa pri krste dostalo meno Alojz, ktoré sa v rode Gonzágovcov tešilo zvláštnej obľube. Jeho krst bol zapísaný do castiglionskej matriky farnosti s poznámkou: „Nech žije šťastne, nech žije bohumilo naveky k blahu človečenstva!“

O tom, že sa toto pranie vyplnilo, nám neskorší život svätca dáva jasné dôkazy.

Alojz sa už v najútlejšom veku líšil od iných detí. Vrávi sa, a dokladajú to aj hodnoverné rodinné správy, že ani neplakal, ale lásku a úctu všetkých si získaval vlídnosťou a nežnosťou, ktoré sa na jeho tváričke zračili už v kolíske. Komorná, ktorej bolo dieťa zverené do zvláštnej opatery, s dojatím rozprávala, že sa jej zdá, akoby na rukách držala anjela, a nie pozemské dieťa.

Maličký Alojz, ktorý ešte ani nevedel rozprávať, už prejavoval zvláštnu lásku k chudobným. Keď videl žobráka, všelijakými posunkami a gestami nežných rúčok dával mamičke najavo, aby ho obdarovala. Markíza Marta potom častejšie dávala almužnu v prítomnosti alebo prostredníctvom malého synčeka Alojza, nad čím on prejavoval veľkú radosť. Tak to až doteraz robia múdri a zbožní kresťanskí rodičia, keď už od detstva vstúpajú svojim deťom lásku k blížnemu a núdznemu.

³ Svätý Alojz sa narodil dva roky po smrti svätého Ignáca z Loyoly, ktorého rádu sa mal neskôr stať ozdobou; rok po narodení svätého Františka Saleského, ktorému bol v mnohých cnostiach podobný; a tiež v deň, kedy Cirkev slávi pamiatku svätej Kataríny z Bologne, ktorej rozjímavé spisy Alojz veľmi rád čítal.

Dobrá matka Marta veľmi často označovala svojho miláčika znamením svätého kríža a do detskej pamäti mu ukladala najsvätejšie mená. Prvé slová, ktoré malý Alojz vedel vysloviť, boli Ježiš a Mária. A keď sa potom naučil *Otče náš* a *Zdravas', Mária*, bolo jeho najväčšou radosťou modliť sa ich.

Markíza Marta s potešením pozorovala neobyčajný vývoj duševných schopností svojho drahého syna a zvlášť jeho obdivuhodnú zbožnosť. Postupne začínala tušiť, čím bude v dospelosti. Otca však toto synovo smerovanie veľmi netešilo. Prial si mať doma bojovníka, z ktorého by sa neskôr stal statočný panovník, preto mal v tomto ohľade viac zaľúbenia v druhorodenom synovi Rudolfovi.

2. Alojzovo detstvo v otcovskom dome

Markíz Ferrante skutočne nebol spokojný s tým, čo pozoroval na svojom prvorodenom synovi, a zaumienil si, že najlepšie urobí, ak ho čoskoro zoznámi s vojenským životom. Príležitosť na seba nenechala dlho čakať.

Keď v roku 1571 Turci utrpeli porážku pri Lepante, rozhodli sa pomstiť, a tak prepadli španielske osady v severnej Afrike. Vo vojne, ktorá teraz vypukla medzi nimi a Španielskom, bol markíz Ferrante menovaný za veliteľa jedného oddielu vojska, najatého najmä v okolí Milána. Rozhodol sa, že do vojenského tábora v neďalekom meste Casalmaggiore pri rieke Pád vezme so sebou aj malého Alojza. Matke sa to veľmi nepáčilo, namietala, že Alojz, ktorý mal vtedy iba štyri roky, sa na takéto miesto nehodí a vojenskému cvičeniu asi málo porozumie.

„Porozumie tolko, koľko som porozumel, keď som bol v jeho rokoch,“ odpovedal pevne rozhodnutý markíz, „určite ho to bude tešiť. Už som mu zabezpečil malé vojenské brnenie, aké som sám mával v detských rokoch. Myslím si, že už teraz je nutné pestovať v ňom vojenského ducha. Náš syn musí robiť menu Gonzága česť.“

Hoci pani Marta nezdíľala s manželom rovnaký názor, predsa sa stalo podľa jeho vôle. Alojz, sprevádzaný svojím vychovávateľom Franciscom del Turcom, ktorého veľmi miloval

a vždy nazýval svojím priateľom, sa odobral do vojenského tábora. Markíza so slzami v očiach a s bolesťou v srdci len veľmi nerada opúšťala svojho miláčika. Odovzdala sa však do Božej vôle a vrúcne sa za synčeka modlila, akoby tušila, koľkými nebezpečenstvami bude pri vojsku ohrozený.

Malý Alojz sa musel spolu s otcom zúčastňovať na všetkých vojenských cvičeniach a skutočne prejavoval takú odvahu a šikovnosť, že si zakrátko získal lásku a obdiv všetkých vojakov i dôstojníkov. Predsa len nešlo všetko hladko. Raz chcel Alojz v nepozorovanej chvíli vystreliť, no prach, ktorý nosil so sebou v malej škatulke vzbĺkol a popálil ho na tváričke. Všetci sa preľakli v obave, aby Alojz neprišiel o oko.

Božia prozreteľnosť nad ním určite bdela a táto nehoda nemala žiadne následky. Ale ani toto nešťastie mu nevzalo záľubu vo vojenskom živote, skôr ho ešte pobádalo k podobným dobrodružstvám. Alojz sa tak jedného dňa počas poludňajšieho odpočinku, keď všetci oddychovali a tábor bol mlčky, priblížil k jednému vojakovi a vzal mu strelný prach. Neďaleko zbadal malé delo, nabil ho a vystrelil. Obrovská rana všetkých razom postavila na nohy. Markíz Ferrante si myslel, že sa medzi vojakmi chystá nejaká vzbura a ihneď prikázal vypátrať pôvodcu tejto strely.

Aké len bolo jeho prekvapenie, keď sa dozvedel, že pôvodcom tejto rany z dela je jeho malý syn! Hneď sa v duchu zaraďoval nad jeho prebúdajúcim sa bojovným duchom, ale kvôli disciplíne ho musel potrestať. Vojaci, ktorí si malého bojovníka skutočne obľúbili, však markíza uprosili, aby tak nerobil.

Keď Alojz v neskoršom veku spomínal na tento príbeh, uznal, že iba zázrakom Božej prozreteľnosti zostal nažive

a veľmi si vyčítal, že onomu vojakovi ukradol prach. Útechou mu bolo len pomyslenie, že keby oň vojaka požiadal, istotne by mu ho dal.

Plné cvičenie sa skončilo; vojsko pod vedením markíza Ferranteho tiahlo na stanovené miesto a malý Alojz sa so svojím vychovávateľom vrátil domov do zámku v Castiglione.

„Knieža, musím vám povedať čosi dôležité,“ ozval sa počas cesty vychovávateľ.

„Len hovorte,“ odvetil Alojz.

„Chcem vám povedať len toto: práve ste sa zdržiavali vo vojenskom tábore, ako si prial váš otec. Musím vám však vytknúť, že ste si tam dovolili vysloviť niekoľko neslušných slov, aké si knieža vášho rodu nikdy nesmie dovoliť povedať, dokonca by ste ich nemali ani poznať. Vaša matka by bola veľmi zarmútená, keby čosi také počula z úst svojho syna.“

„Priateľu, netuším, o čom hovoríte, čo také zlé som povedal?“ spýtal sa Alojz nežne, no v očiach sa mu zrkadlili slzy.

Vychovávateľ mu pripomenul slová, ktorých význam nevinný chlapček sotva chápal. Ale i tak, naplnený hlbokým žiaľom nad svojím priestupkom, rozhodne povedal: „Už sa to nikdy nestane. Nezabudnem na to.“

Alojz svoje slová dodržal. Túto chybu, i keď spáchanú z nevedomosti, vždy považoval za najväčšiu zo svojich pokleskov a sám hovoril, že spomienka na ňu ho veľmi pokorovala.

Doma, na zámku Castiglione, ho markíza Marta privítala s vrelou láskou a radostným úsmevom. Konečne má svojho miláčika pri sebe! Hneď chcela vedieť, či a ako vykonával svoje každodenné modlitby. Malý Alojz jej všetko rozpovedal. Pri znal aj svoju neopatrnosť, hovoril tiež o výčitkách, ktoré dostal

od otca a vychovávateľa, i o tom, ako ho Božia prozreteľnosť uchránila od smrti.

Markíza Marta si synčeka pritúlila: „Môj milý anjel, už od narodenia vďačíš za svoj život Preblahoslavenej Panne z Loreta a myslím, že teraz si opäť jej prispením vyviazol z toľkého nebezpečenstva. Už dávno som ťa zasvätila nebeskej Matke a dúfam, že niekedy sám navštíviš jej posvätný domček v Lorete.“

Talianske mesto Loreto, ležiace neďaleko jadranského mora, je biskupským sídlom a veľmi známym pútnickým miestom katolíkov najmä kvôli Santa Casa, domu, v ktorom Panna Mária bývala v Nazarete a ktorý bol podľa osvedčenej legendy v roku 1295 zázračným spôsobom prenesený do Loreta. Nad týmto domom, teraz premeneným na kaplnku, sa vypína rozsiahly chrám zo 14. storočia. Tu majú pôvod aj litánie k Preblahoslavenej Panne Márii, nazývané Loretánske.

Markíza Alojzovi vyrozprávala lúbeznú a tajomnú povesť o posvätnom domčeku v Lorete, pričom ho nezabudla pozvať k nežnej a horlivej úcte k Božej Matke.

„Veľmi túžim po tom, aby sa jeden z mojich synov venoval službe v Cirkvi, a je mi veľmi ľúto, že tieto predpoklady a túto náklonnosť nevidím u tvojho mladšieho brata Rudolfa,“ pozvdychla si.

„Možno som k tomu povolaný ja,“ podotkol Alojz.

„Kdeže. Ty si prvorodený a otec nedovolí, aby si sa venoval duchovnému povolaniu. Najstarší v rodine musí byť dedičom a hlavou rodiny.“

Markíze sa síce zdalo, že schopnosti, ktoré vyžaduje duchovné povolanie, sa dajú pozorovať na jej anjelskom Alojzovi, no neodvážila sa to vysloviť. Vedela, že jej manžel má so svojím

prvorodeným synom celkom iné zámery, a pochybovala, že by na to niekedy privolil. Celú svoju nádej opierala o neistú budúcnosť.

Alojz medzitým rástol a darilo sa mu prospievať nielen čo sa týka veku, ale i milostí. Ako sedemročný si zaumienil, že celý svoj život zasväťí Bohu a jeho oslave. Chcel žiť len preto, aby miloval Boha, ktorý sa z lásky k nám stal človekom a zomrel na kríži. Preto sa modlil ešte vrúcnejšie ako predtým a začal sa v rozličných veciach zapierať a umŕtvovať.

Každodenne sa, kľáčiac na holej zemi, modlil Mariánske hodinky⁴ a sedem kajúcich žalmov. Niet sa čo čudovať, keď mnohí neskôr vraveli, že mladé knieža bude veľkým svätcom. Dnes vieme, že sa nemýlili, Alojz viedol svätý život. Aj preto ho všetci nazývali malým anjelom.

Vo svojich siedmich rokoch ochorel, mal vysokú horúčku, ktorá ho trápila celých osem mesiacov. Aj počas tejto choroby sa prejavila jeho anjelská trpezlivosť, vľúdnosť a veselosť ducha. Choroba ho nedokázala odradiť od zvyčajných modlitieb a pobožností, hoci mu ich vtedy museli predriekať.

V tom čase sa markíz Ferrante po skončenej vojne s Turkami vracal domov. Najprv sa však zastavil na kráľovskom dvore v Madride, potom pokračoval v ceste do Talianska. Keď sa konečne ocitol v zámku Castiglione, s úžasom pozoroval u svojho prvorodeného syna neobyčajnú bystrosť ducha, zrelosť

⁴ Mariánske hodinky sú rímskokatolícka modlitba, ktorá sa skladá zo siedmich častí (matutínium, laudy, príma, tertia, sexta, nóna, večpery a kompletórium).

úsudku a vzorné správanie. Len sa mu nepáčilo, že Alojz už zabudol na vojenské zvyky, ktoré mu boli vštepované vo vojenskom tábore v Casalmaggiore.

„Alojz je schopný veľkých vecí,“ povedal svojej manželke, keď sa večer posadili pred plápolajúci kozub, „obdivujem najmä to, ako sa dokáže ovládať. Aj keď má temperamentnú povahu, predsa však nad sebou vládne. Ten, kto takto ovláda svoje náruživosti, nepochybne dosiahne veľké veci. Ale musíme ho privykáť na vojenský život.“

„Ale veď nemá ani deväť rokov,“ namietala markíza, „ešte s tým počkajme.“

„Predovšetkým pôjde študovať,“ odvetil manžel. „Ale až keď Rudolf dosiahne vek sedem rokov. Potom dám oboch študovať do Florencie, sú tam dobré školy, zdokonalia sa v taliančine, ktorou sa tam hovorí pekne a čisto.“

Samozrejme, matkino srdce sa trápilo nad tým, že jej miláčik má odísť do cudziny, a na myseľ jej prichádzali mnohé nebezpečenstvá, aké v neznámom svete hrozia neskúsenej mládeži. Zároveň si však bola vedomá, že obom deťom to bude na prospech, a preto sa, ochotná k akejkoľvek obete, premohla.

Lúčenie s oboma synmi však prišlo skôr, ako si spočiatku myslela. Markíz Ferrante totiž ochorel a na radu lekárov sa vybral do kúpeľov v Luce. Keďže mu markíza Marta nemohla robiť spoločnosť, vzal so sebou oboch svojich synov, Alojza i Rudolfa.

Matka sa so synmi lúčila so slzami v očiach. Potom dala Alojzovi zvláštne poučenie: „Si starší, preto buď svojmu mladšiemu bratovi dobrým príkladom, ako si to robil až podnes, ale viac mu pomôžeš dobrou radou. Nezabúdaj, že nerozvážnosť

pri mnohých hrách môže pripraviť aj o život. Bdej nad Rudolfom, aby sa nikdy nepúšťal do takéhoto nebezpečenstva. Ale predovšetkým, môj milý anjel, veď ho k tomu, aby nikdy nezanedbával svoje povinnosti k Pánu Bohu a Preblahoslavenej Panne Márii.“

„Upokojte sa, drahá mamička,“ odvetil Alojz, „zachovám sa podľa vašej vôle a vaše rozkazy vo všetkom poslúchnem. Hovorievali ste, že by ste sa tešili z toho, keby sa niektorý z vašich synov stal rehoľníkom, a mne sa zdá, že sa vám tej radosti dostane a že práve mňa k tomu Pán Boh povolá.“

„Nemôžem tomu veriť, lebo si najstarší. No keby sa tak Bohu páčilo, veľmi by som sa z toho tešila,“ odvetila.

Po tomto rozhovore odišli obaja synovia s otcom do Lucy. Starostlivá matka vtedy nachádzala útechu len vo vrúcnej modlitbe.

Aký nádherný vzor kresťanskej matky, ktorá sa stará o dobro svojich detí! Bojí sa, aby v cudzine neutrpeli úraz na duši alebo na tele, preto ich múdro napomína, preto sa za nich modlí. Kiež by ju v tomto nasledovali všetky matky, púšťajúce dieťa do sveta alebo na štúdium.

A ako mužne si počína Alojz! Zvláštnou Božou milosťou, ktorá viditeľne dopĺňala, čoho sa mu v predchádzajúcich rokoch nedostávalo, dospieval k zrelosti ducha a k pokoju srdca.